

Solvesta Poststation

Ett brev betyder så mycket

(Postens reklamkampanj under 1960-talet)

av Sonja Palmberg

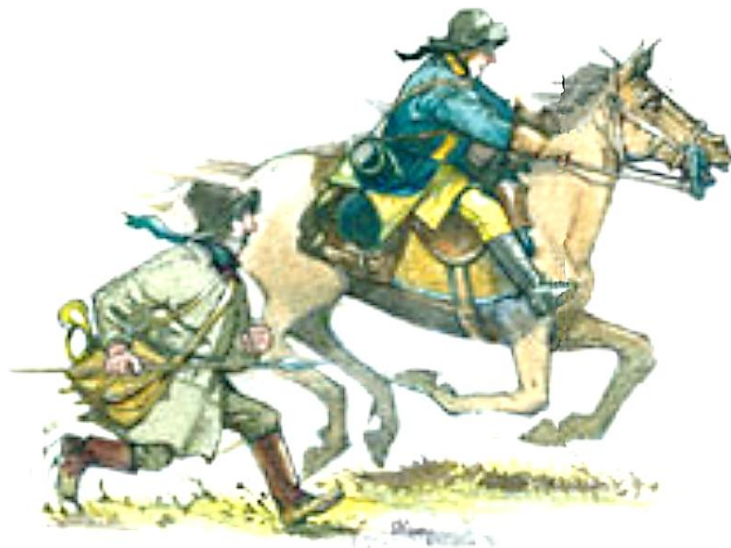
2022

Postverket => Posten => PostNord

Postverket i Sverige grundades 1636 av Axel Oxenstierna under drottning Kristinas förmyndarregering. Sveriges första postordning föreskrev att det skulle finnas edsvurna postbönder, bosatta på posthemman, kronohemman, två till tre mil från varandra längs de stora vägarna, som svarade för postens transport. Postbonden var ålagd att hålla två drängar.

Så snart som bonden hörde posthornet, ansvarade han för att posten sändes vidare utan dröjsmål, både dag eller natt, oavsett väder, och minst en mil på två timmar [*en gammal svensk mil var 10 688 meter*]. Vanligen anförtröddes detta åt gårdens drängar. Redan 1646 övergick man från löpande till ridande postbud, och milen skulle istället tillryggaläggas på 1 ½ timme. Som kompensation slapp postbonden dagsverken och utskrivning till 1600-talets många krig, samt fick skattelindringar.

Postbäraren skulle bära ett vapenmärke på bröstet, ett spjut i handen och ett posthorn vid sidan. Postdrängarna utrustades med spjut och vapen för att kunna skydda sig mot vilda djur och andra som kunde försöka att stjäla posten. Trots att detta ger bilden av ett farligt uppdrag, var det inte sällan barn som avvarades från gårdarnas arbete och skickades iväg med posten. Barn var dessutom lätta så hästarnas ryggar skonades. Att ofreda postbonden eller hans drängar under tjänsteutövande var belagt med dödsstraff.

Nyhetsförmedlingen exploderade under 1600-talet. Tidningar, nyhetsbrev, flygblad och pamfletter spreds med en oanad hastighet. Posten skickades ut en gång i veckan, och inom en vecka kunde den nå stora delar av det svenska riket som låg runt Östersjön.

Postverket var ända fram till 1994 ett statligt affärsverk för transport av brev och paket. Postverket utvecklades under 1900-talet till ett affärsdrivande verk och omvandlades den 1 mars 1994 till det helstatliga aktiebolaget Posten AB

Den symbol för posten, posthornet, som använts från 1636 varierade stort i utformning. Ibland var klockstycket riktat åt vänster, ibland åt höger. Kronans placering och storlek varierade också. Först 1912 beslutade sig Postverket för ett enhetligt utseende av symbolen, som bilden t.h.

Brevbärarna har i ur och skur levererat dagens post till alla svenska hushåll, de gamla gula postbilarna har vi sett på vägarna och på postkontoren kunde man uträtta både bankärenden och hämta paket.

- 1636 grundades Postverket i Sverige.
- 1968 i maj infördes postnummer.
- 1993 den 1 januari upphävdes brevmonopolet av riksdagen och den svenska postmarknaden blev konkurrensutsatt.
- 1994 bolagiserades Postverket och blev Posten AB, och Post- och telestyrelsen (PTS) blev ansvariga för postnumren.
- 1996 installerades nya sorteringsmaskiner med optisk läsning.
- 2001 påbörjades flytten av brev- och paketservice till butiker och bensinstationer och postkontoren lades ner efter sjunkande kundunderlag.
- 2009 gick svenska Posten samman med Post Danmark och bildade PostNord.

Porto

Tanken med det första frimärket var att ändra det gällande regelverket. Fram till 1840 betalade mottagaren för brevets befördran. Nu skulle avsändaren betala istället. Dessutom skulle brevportot minskas så att även mindre välbeställda personer skulle kunna sända brev.

De första svenska frimärkena gavs ut 1 juli 1855 och hade som motiv Sveriges riksvapen, och var 4 skilling banco.

Sverige var relativt sent med frimärken, jämfört med Storbritannien, som gav ut sitt första märke redan 15 år tidigare. One Penny Black kom ut den 1 maj 1840.

Gul tre skilling banco är ett feltryck av ett svenskt frimärke. Frimärken i valören 3 skilling banco trycktes i grön färg, medan 8 skilling banco trycktes i gul färg. Endast ett unikt exemplar är känt av detta feltryck. Framärket är poststämplat i Nya Kopparberget den 13 juli 1857.

Det är förmodligen Sveriges internationellt mest kända frimärke. Märket har bytt ägare flera gånger, varje gång mot allt högre priser, och är ett av världens dyraste frimärken.

Postverket gav ut ett frimärke 1923 med en postbil Scania Vabis som var fullt vinterrustad med band på bakhjulen och skidor under framhjulen.

Poststämplat

Dessa två frimärken är poststämplat Falerum Fåfalla. 10-öresmärket t.v. är stämplat den 21 april 1896 och finns hos en samlare. 5-öresmärket t.h. stämplat den 1 april 1905, och är det som sitter uppochnar på brevkortet nedan.

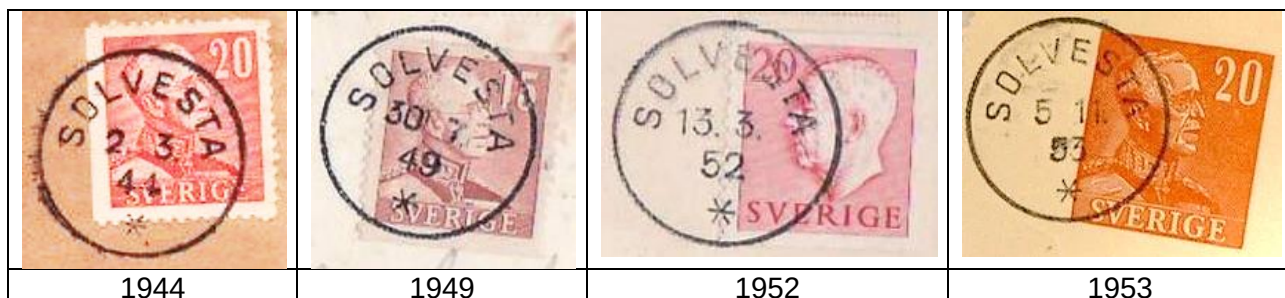
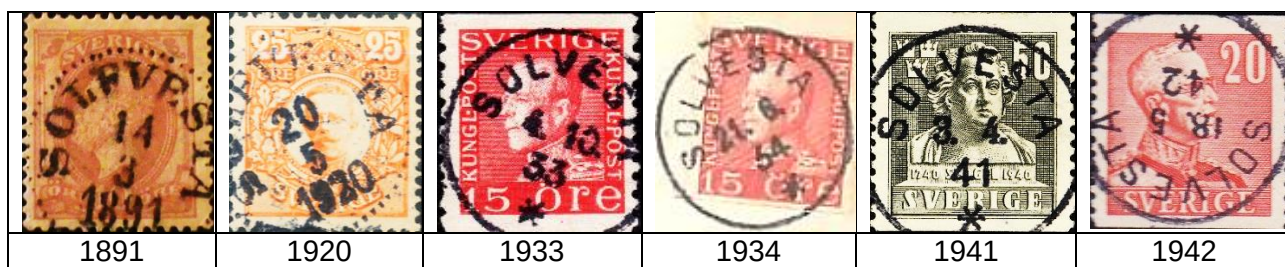
Frimärkena har en tidig lantbrevbärrarstämpel som var i bruk under 15 års tid, åren 1891–1905.

Långt senare kom de modernare lantbrevbärrarstämplatarna. Dessa fanns under åren 1969–75 från Falerum för 1. Brodebo, 2. Gärdnäs och 3. Nelhammar. Något stämplat Gärdnäs har inte hittats, och det är oklart vad den stämpeln användes till.

Brevkortet med 5-öresfrimärket uppochnedvänt finns i Hembygdsföreningens arkiv.

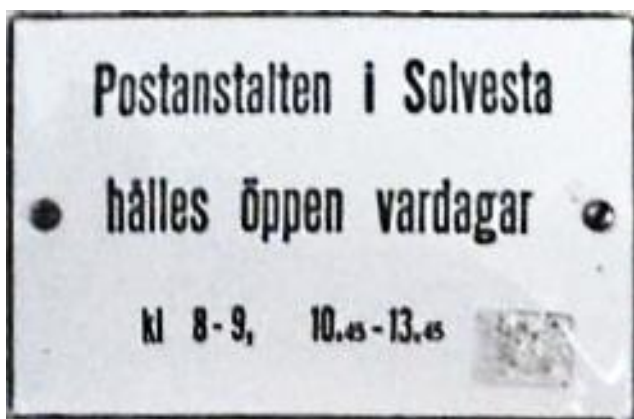
Exempel på poststämplat Solvesta i Hannäs socken:

Postfack i trä som har suttit i poststationen i Solvesta. HBF Inv.nr 1550.

Inventarierna från i poststationen i Solvesta finns nu i Domarvik.

Solvesta poststation

Emaljskylt vit med svart text. HBF Inv.nr 1551.

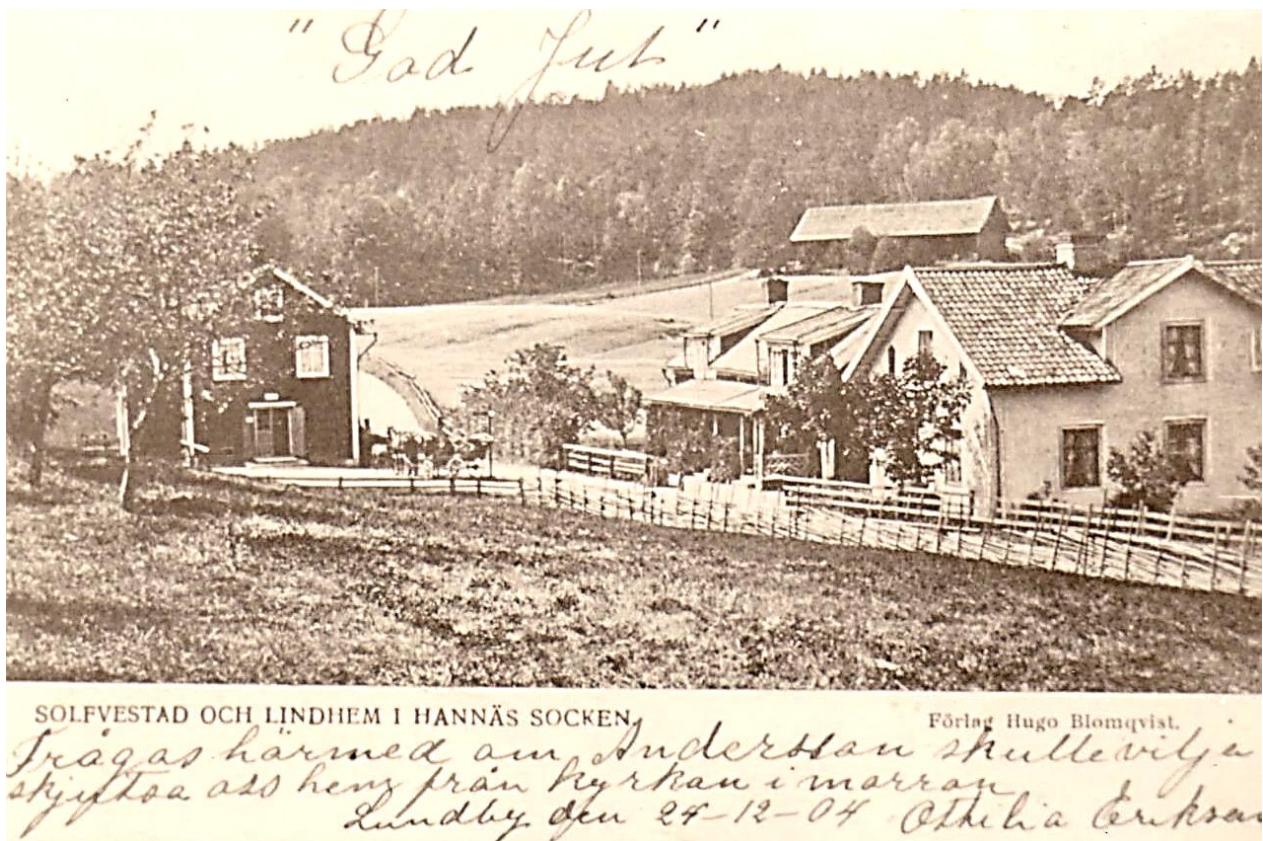
Emaljskylt blå med krona och posthorn, tillverkad före 1912. HBF Inv.nr 1552.

Enligt utdrag ur Kongl. Generalpoststyrelsens cirkulär 1892:LXIV tillhörde Solvesta poststation Valdemarsvik i Östra distriktet efter distriktsindelningens genomförande, eller från och med 1893 års början.

Poststationen var först inrymd i Solvesta gästgivargård. Under en lång följd av år var Solvesta poststation inrymd i affären i Lindhem, som ägdes och förestods av Lars Otto Blomqvist. Runt sekelskiftet tog sonen Hugo Blomqvist över som ägare och handlare.

Mittemot Lindhem, på Solvesta mark andra sidan vägen, byggde Karl August Ståhlbom, troligen 1886, en affärslägenhet, och förestod själv från början handelsboden. Sonen Hjalmar tog över som handlare 1904. Hjalmar tog över Lindhem 1912, flyttade dit och blev handlare där istället. Handelsboden upphörde, fastigheten styckades av från Solvesta och fick namnet Åbäckshov. 1917 flyttades poststationen över vägen från Lindhem till Åbäckshov. Åbäckshov kallades sedan allmänt för "Posten".

Hjalmar Ståhlbom, handlare i Lindhem, dog 1928 och hans hustru Elsa blev änka. Året efter flyttade Elsa från Lindhem till Åbäckshov. Elsa Ståhlbom (1881-1968) förestod Solvesta poststation under 35 år. Troligen var Elsa poststationsföreståndare ända till nedläggningen 1954, då hon var 73 år.

Brevkort daterat på julafton 1904. August Ståhlboms affär i Solvesta till vänster och Hugo Blomqvists affär i Lindhem till höger om vägen. HBF nr 17.

Otilia Eriksson 21 år var dotter i Lundby i Kvarnvik, och det enda hemmaboende barnet. Otilia bad om skjuts hem från kyrkan efter julottan. Tror inte att det fanns postgång fram och tillbaka på julafton, utan troligare att hon skickade någon med brevkortet till Andersson. Ringa och fråga var inget alternativ 1904, det var endast ett fåtal som hade telefon då.

I början kördes posten med hästskjuts mellan Valdemarsvik och Falerum via Västertryserum och Solvesta. Postiljonen övernattade i Falerum och körde tillbaka dagen efter. Postturen gick fyra dagar i veckan. På 1950-talet hämtade Carl "Sprint" Jonsson posten i Falerum på torsdagarna och "körde" till Solvesta poststation. På sommaren använde han en dragkärra och på vintern en skjutdrög, s.k. stötting.

Skomakaren Carl Johan Jonsson och hans hustru Stafva Jonsson bodde i Mantorp Carlstorp under åren 1857-1913. Varför Carl Jonsson kallades för Carl "Sprint" och Carlstorp för "Sprintstället", har jag ännu inte lyckats att få någon klarhet i. Ingen annan har någonsin bott i Carlstorp, varken före eller efter familjen Jonsson.

Sprint var mycket humoristisk, för honom var kärran och stöttingen inga döda föremål, utan kamrater som man talade till, som man kunde antingen berömma eller tillrättavisa för oskickligt beteende. Han hade naturligtvis namn på de två. Kärran hette Lydia, förmodligen för att hon följde honom lydigt och snällt, gick han fort, så gjorde hon likadant och gick han sakta i uppförbackarna så höll hon samma hastighet.

Stöttingen var lite mera lurig, och han bar namnet Hurtig. På vintern vid isgata satte han upp en våldsam fart i utförbackarna. Sprint försökte lugna honom med att säga pto, pto som till en häst, men Hurtig var som om han var döv. Ibland gick det omkull, ja Hurtig var lite "skensk" och besvärlig. När Sprint kom i "utföra" i Röelogsbacken, på väg ner mot Församlingshemmet, så hörde man honom skrika på Hurtig: "Pto, pto, lugne da lite, var inte så het!" Men det slutade ibland med en vådlig vurpa.

Under början av 1900-talet hämtades posten med häst i Falerum. Poståkare var Karl Malmström i Vinterstad och Axel Andersson i Johannesberg. "Axel i Bygget", som han kallades, och torparen i Julafton byttes om med att köra posten från Falerum till poststationen i Solvesta. Oklart om torparen i Julafton vid tiden var Karl August Nilsson eller Ferdinand Alsberg.

Under en tid lär posten ha gått över skogen mellan Hägerstad och Rorstad. Det har Kalle Pettersson i Hägerstad skattegård har berättat för sin son Lennart Pettersson i Hannäsgården. När Kalle högg på skogen vid Busmåsen innanför Milhagen i slutet på 1960-talet kom en äldre man gående på den gamla igenväxta skogsvägen från Rorstad. Mannen berättade att han gick samma väg som hans far hade gått med posten över skogen mellan Rorstad och Hägerstad under tidigt 1900-tal. Varför posten transporterades vägen över skogen förtäljer inte historien.

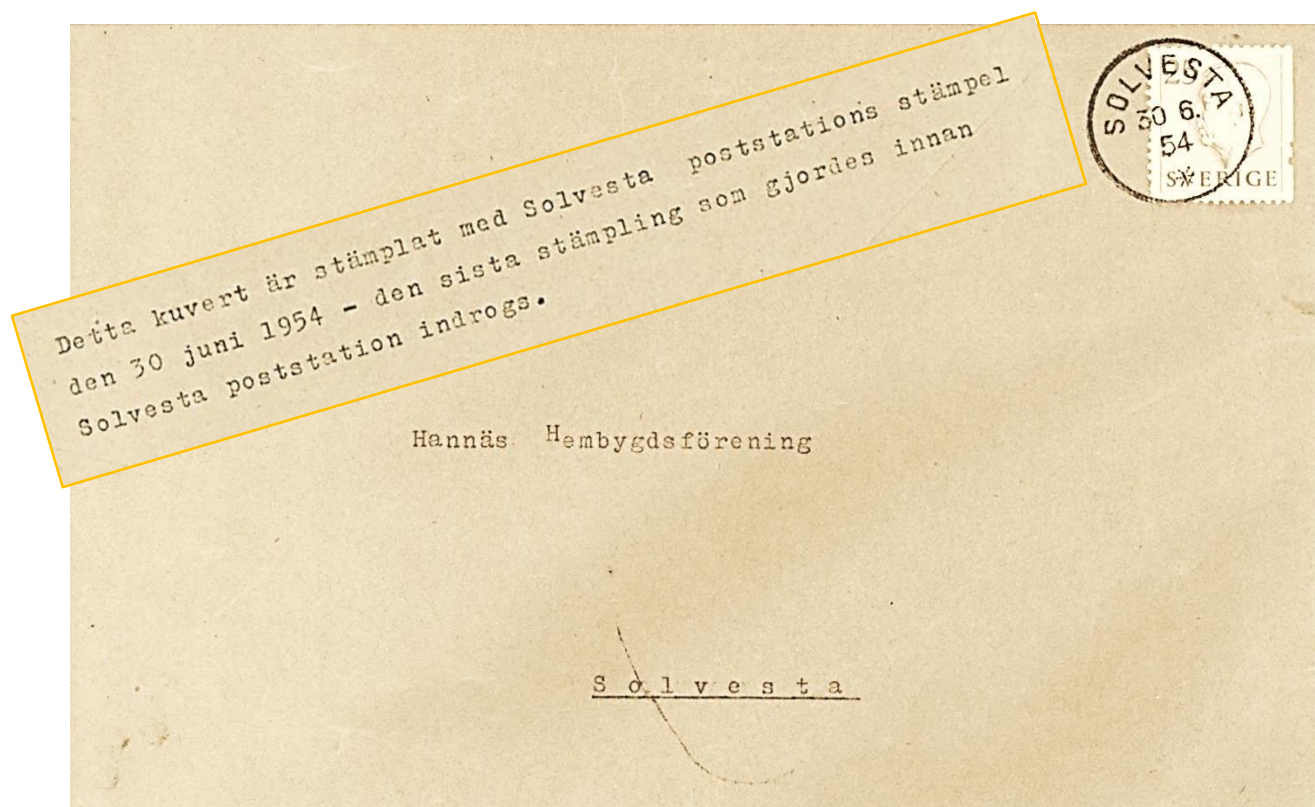

Axel i Bygget. HBF nr 893.

Affären Lindhem till vänster om vägen där Solvesta Poststation tidigare varit inrymd. Solvesta Poststation i Åbäckhov till höger om vägen. Ekströms Foto Åtvidaberg 1930-tal. HBF nr 1675.

Från mitten på 1950-talet började Postverket dra in poststationer i större skala och ersätta dessa med lantbrevbäring. Detta är en utveckling som fortsatt in i modern tid.

Detta kuvert är stämplat med Solvesta poststations stämpel den 30 juni 1954 – den sista stämplingen som gjordes innan Solvesta poststation indrogs.

Solvesta poststation lades ned 1954. Postkontor och postadress för Hannäs blev istället Falerum. Postnummer infördes i maj 1968, och Hannäs socken fick postnummer 590 70. På dagen 21 år senare efter att Solvesta poststation lagts ner upphörde även postkontoret i Falerum 1975. Postkontor och postadress för Hannäs blev då Åtvidaberg. Postnumret för Hannäs socken ändrades till 597 00, för att senare ändras till 597 96.

Flygfoto över Falerum (A/B Flygtrafik, Dals Långed) stämplat med Falerums poststations stämpel den 30 juni 1975 – den sista dagen innan Falerums poststation lades ned.

Lantbrevbäring

Lantbrevbäring började införas i Sverige efter beslut av 1877 års riksdag (Sveriges riksdag). Generalpoststyrelsen bemyndigades den 1 juni 1877 att inrätta lantbrevbäring. Under senare delen av år 1877 gjordes förberedelser för inrättande av lantbrevbäringslinjer.

Från början var det gående lantbrevbärare. Kring sekelskiftet kom cykeln att vinna insteg. Notera dock att linjerna fortfarande benämndes gående lantbrevbäring.

I slutet på 1880-talet kom även de första åkande lantbrevbärarna. Då var det hästskjutsar som gällde. Under 1920-talet börjar bilen respektive motorcykeln att användas för lantbrevbäring, och även dessa benämnes åkande lantbrevbärare.:

Den 1 april 1886 kunde man läsa i Östgöta Correspondenten, att *Postbefordringen kom ock på tal*, vid kommunalstämman i Hannäs den 20 Mars:

"Som k. generalpoststyrelsen uppsagt kontraktet om lantbrevbäring på linjen Falerums poststation - Lindhem Fåfalla, så beslöt stämman att uppsäga postbudet för den brevbäringen, men att hos sagde k. styrelse göra framställning därom, att fortfarande såsom hittills få sockenposten på omförmälde linje befordrad tre gånger i veckan."

Frans Alfred Lundh föddes i Linköping 1862. Vid tjugotvå års ålder flyttade han till Sjöändan i Larum i Hannäs, och tog han anställning vid krigsmakten som grenadier, indelt soldat N° 51 för Larums rote i Tjusts kompani vid Andra Livgrenadjärskompaniet. Grenadier var han till 1912, då han fick avsked med pension och flyttade till Katrineberg.

"Jag är en lantbrevbärare, jag går i snö och is, och intet är mig käre, än att gå på detta vis". Dessa första rader i Hjalmar Gullbergs dikt *"Den tänkande lantbrevbäraren"* passar in på Frans Lundh. Under 25 år tjänstgjorde Frans Lundh som lantbrevbärare på linjen Solvesta-Fåfalla. Det var en sträcka fram och åter på 26 km som han gick till fots tre dagar i veckan.

Endast de två sista åren hade han en trehjulig cykel. Lundh tillryggalade under sina år som lantbrevbärare en sträcka på drygt 10 000 mil, dvs. han gick två och en halv gånger runt jorden. Dessutom var Lundh fjärdingsman i Hannäs och socknens brandrotemästare som årligen förrättade brandsyner. I det kommunala var han ledamot i fattigvårdsstyrelsen och taxeringsnämnden, samt under 1:a världskriget ledamot av socknens livsmedelsnämnd. På "lediga stunder" var han dessutom skomakare.

Amanda Axelina Wiberg föddes 1866 i Gärdsnäs. Axelina och Frans gifte sig 1887 och i Larum Katrineberg fostrade de nio barn till goda och ansvarstagande medborgare. När Lundh var borta på övningar och möten fick Axelina sköta djur och barn och dessutom posten. Hon kom gående, svettig på sommaren, bärande på den tunga väskan från Hannäs till Fåfalla.

Till Rumma hämtade handlaren Otto Sandberg posten i Solvesta. Affärsrörelsen köptes av handlaren Erik Johnsson, och Eriks fru Ester drev affärsverksamheten, och därefter köpte deras son Stig och hans hustru Anna- Greta affären 1945. Affären Vilan tjänstgjorde som utlämningsställe för post under en tid.

Efter Lundh åkte Torsten Ståhlbom runt med posten i Kvarnvik och Rumma, och efter honom Olle Hydén.

Axelina och Frans Lundh. HBF 2897.

Postväska i läder som har använts i Hannäs. HBF Inv.nr 422.

Till Solvesta, Falla, Bredal och Fängemåla gick Sofie Johansson som bodde i Falla Värkullen med postväskan, varje dag under 1920 och 30-talen. Hon bodde i Falla Värkullen och hämtade posten på Solvesta poststation. Sofie var absolut inte nyfiken, men en dag när hon gick utefter vägen mötte hon en automobil. Då kunde hon inte låta bli att vända sig om och titta efter bilen.

Greta Ståhlbom tog över postrundan efter Sofie. Greta var dotter till Elsa Ståhlbom, som var poststationsföreståndare i Solvesta.

Bl. Nr R. 6.

U. Ver. Nr. _____

Fond: Savin
 Hushållsenhet: Lennarsdotter
 Statistiktitel: Postbärare

Från revirförvaltningen i Tjust revir (Årnsäter bevakningstrakt)
 har Gustaf Öster Aronsborg att i ersättning för nedanstående/arbete
 under augusti månad år 1922. utbekomma: för postbärning från Solvesta
till kronojägarebatallet Åsen under tiden 1 jan - 15 maj 1922
9 1/2 kr för mån.

Ovanstående belopp Kronor 12,50 (56) 25 öre
 kvitteras: Årnsäter den 27 augusti 1922
G. Öster
 Attesteras: Per O. Ingritz
 Assistent i Årnsäter bevakningstrakt.
 Kronojägare i

10/1 1921. 10,000. 10467

Gustaf Öster i Aronsborg hade 12,50 per månad i ersättning för postbärning från Solvesta till kronojägare Per Ingritz på Åsen år 1922.

Paket och värdepост fick hämtas på poststationen i Solvesta.

När Solvesta poststation lades ned 1954 började lantbrevbärare att köra ut posten runt om i bygden och de flesta fick hem posten i sin låda i närheten. Lantbrevbäringen fungerade som ett rullande postkontor, man kunde ta ut pension, göra in- och utbetalningar, skicka brev och både ta emot och skicka paket.

Post-Nisse hade uniform liknande som ovan.

Han körde ut posten i sin Citroën, liknande den ovan.

Nils Nilsson, bror till Edgar Nilsson i Sjöberga, var handlare i Falerum och förestod Börsen, affären mellan järnvägsbommarna. Han kallades för Post-Nisse tjänstgjorde lantbrevbärare och körde ut posten i Hannäs under 1950- och 1960-talet. Post-Nisse var alltid iklädd Postens uniform. På den tiden använde lantbrevbärare sina privata bilar, och Post-Nisse körde ut posten med sin Citroën.

När affärsverksamheten i Vilan blev mindre lönsam på 1960-talet, började Stig Johnsson 1965 som vikarierande lantbrevbärare i Hannäsområdet. Den 3 september 1967 infördes högertrafik i Sverige, och Stig köpte sin första högerstyrd bil. 1972 köpte Stig sin sista högerstyrd bil och slutade 1974 som lantbrevbärare.

Stig har lastat sin Opel Rekord Caravan årsmodell 1962 inför en av sina postturer. Fotoår 1963.

Arne Thell delar ut post och morgontidningar 1973.

Efter Post-Nisse började Arne Thell som förste postiljon i Hannäsdistriktet runt 1970. I en artikel av Christer Berg i Corren får vi följa Thell på en av hans turer i januari 1973. Arbetsdagen började dock i Åtvidaberg med att sortera dagens post. När Thell och hans två kollegor hade plockat in tidningar, reklam och försändelser i olika fack, hade var och en försvarlig bunt att bära ut till sin högerstyrd bil. De kontrollerade även att det fanns blanketter, frimärken och stämplat i det rullande postkontoret. Sedan väntade 81 km kurvig, backig och smal grusväg för att dela ut post till alla hushåll.

På flera ställen längs turen stod någon vid postlådan och väntade på "brevbärarn". Det kunde gälla frimärken eller paket, eller helt enkelt att få språkas vid en stund. Om man ville få kontakt med brevbäraren för något ärende, satte man en plastbricka på sin postlåda. Varje kund hade rätt till det en till två gånger per vecka. Betalades en räkning lämnade lantbrevbäraren ett kvitto på postgirobetalningen.

KVITTO 	Kontonr/Adressat till på 806300-0	For avs ant
	Postnummer för pa/Inbet avser	Bank
Avgift öre 190	Inbetalt belopp Kronor	Redovnr 187
	8950	

VÄLKOMMEN TILL POSTEN	
KVITTO 990517 05 33990045 0177	
POSTEN SVERIGE AB	
MOMSRED.NR	66-300000-7001
FRIMÄRKEN	
FRIMÄRKE	300,00
VARAV MOMS	60,00
IN **** IN	300,00

På mer än ett ställe ville man bjuda in Arne på kaffe. Om han låg bra till i tidtabellen kunde han stanna och prata bort en stund, något som många uppskattade. Längst upp i Gärdsnäs lovordade Ernst och Alice Wallentin den moderna lantbrevbäringen. Tidigare fick de ta sig över halvmilen för att hämta posten, och det fanns inte alltid tid till.

Klockan hann bli över två på eftermiddagen innan alla drygt 200 hushåll fått sin post. Trots det klagade ingen på att de fick morgontidningen först till eftermiddagskaffet. När posten var utlämnad återstod ännu en stunds arbete i Åtvidaberg innan Arne kunde avsluta sin arbetsdag. Alla under turen upphämtade försändelser och paket skulle tas om hand och skickas vidare.

Arne Thell gick i pension och slutade som lantbrevbärare 1987. Efter honom kom Christer Carlsson under tre år.

Lennart "Lelle" Kindholm började med att köra Arne Thells fridagar. Efter att Christer Carlsson avslutat sin anställning vid Postverket fick Lelle fast anställning som "postare" i Hannäsdistriktet 1990. Lelle servade Hannäsborna med sitt rullande postkontor under 38 år! 2019 valde han att sluta som lantbrevbärare för att göra annat, lite eftersom han visste att det skulle komma förändringar i tjänsten. Lelle avtackades för alla sina år i samband med Landsbygdens dag i juli 2019 vid Sjöberga i Kvarnvik.

Enligt Lelles beräkningar har han hunnit med uppskattningsvis imponerande 150 000 tjänstemil bakom ratten under åren som han har delat ut posten i Hannäs.

– Det känns lite vemodigt att gå i pension. Nu ser jag det som vanlig sommarsemester, men i höst lär det antagligen kännas annorlunda.

Att dela ut posten till de 250 hushållen tar fem timmar. Då har Lennart Kindholm också hunnit med att köra 15 mil och passera 23 sjöar.

– Vägnätet är varken bättre eller sämre här än någon annanstans. Tjälskador lagas lite då och då. Att köra postbil på vintern i snöstorm eller på isgator har aldrig bekommit mig. Värmen på somrarna är desto värre. Att ha 52 grader varmt inne i bilen är inte skönt, vi har inte AC!

Lantbrevbäraren Lennart "Lelle" Kindholm avtackas av Astrid-Marie Jonsson, lanthandlare i Sjöberga, vid Landsbygdens dag 2019.

Brev skickar man från sin egen postlåda genom att lägga dem i en större plastpåse och låta överdelen av påsen hänga ut mellan lådan och locket.

Postombud

När postkontoren försvann 2001 och ersattes av ex. ICA blev Sjöberga Lanthandel i Kvarnvik ombud för posten i Hannäs socken. Där kan man både hämta och skicka paket. Men paket levereras inte bara med PostNord numer, utan ofta med andra speditörsföretag. Beroende på speditör kan man få hämta paket i Eds Bruk, Valdemarsvik eller Gusum.

Det svenska Posten AB bytte namn till Postnord Group AB under 2015. Samma år beslöt PostNord att byta färg på sina bilar. Postens gula bilar blev blå, allt efterhand som de gamla skrotades och byttes ut. Även postens runda logotyp med posthornet byttes till **postnord** eller förkortat **pn**.

postnord

PostNord införde 1 februari 2022 varannandagsutdelning av brev, reklam och tidningar. Det innebär postutdelning måndag, onsdag, fredag ena veckan och tisdag, torsdag den andra. Svensk hemleverans distribuerar istället de lokala morgontidningarna i Hannäs varje morgon måndag till lördag.

Särskilt inom området kommunikation och varudistribution har svenskarna gått från att skicka fysiska brev till att kommunicera via digitala kanaler och att beställa allt fler varor på internet. Räkningar och fakturor kommer digitalt och betalas digitalt. Även myndighetspost sker digitalt. Brevförsändelser har minskat medan paketleveranser har ökat.

Uppgiftslämnare

Christer Berg, artikel i Corren, odaterad
Peter Johnsson, son till Stig Johnsson, affären Vilan i Rumma
Elin Jonsson har berättat om Post-Nisse, Åke Milsten och Thell
Lennart "Lelle" Kindholm, lantbrevbärare i Hannäs 1990-2019
Carl Eric Ståhlbom 1971 "Kåseri om gamla tider"
Hembygdsföreningens arkiv